
Drap, vold og trusler i psykiatrien

LEDER

LARS LIEN

lars.lien@sykehuset-innlandet.no

Lars Lien er spesialist i samfunnsmedisin og psykiatri og professor ved Høgskolen i Innlandet. Han er leder av Norsk psykiatrisk forening. Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

MERETE NORDENTOFT

Merete Nordentoft er spesialist i psykiatri og professor ved Københavns Universitet. Hun er leder av Dansk Psykiatrisk Selskab. Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

MARIA LARSSON

Maria Larsson er spesialist i psykiatri og overlege ved Karolinska Universitetssjukhuset Huddinge. Hun er leder for Svenska Psykiatriska Föreningen. Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Helsepersonell ved akuttpsykiatriske avdelinger rapporterer om trusler og vold. Stadig oftere må politi og vektere inn i sykehusavdelingene.

En dame legger ned blomster utenfor Psykiatrisk Center Glostrup i Danmark etter hendelsen i juli 2023 der tre ansatte ble knivstukket av en pasient. Overlege Mariann Stenberg ble drept. Foto: Ritzau Scanpix

Som leger har vi en overordnet målsetting om å hindre at pasienter dør av sykdom og ulykker. I psykisk helsevern er det også en risiko for at pasienter kan ta sitt eget liv og at helsepersonell og andre kan utsettes for vold og drap utført av mennesker med alvorlig psykiatrisk sykdom.

Å arbeide med mennesker med alvorlig psykiatrisk lidelse, for eksempel ubehandlet psykose, innebærer en viss risiko. I Sverige og Danmark er det flere tilfeller de siste årene der pasienter med psykiatriske lidelser har tatt livet av leger (1, 2). Også i Norge er vold og trusler i psykisk helsevern et problem. Akuttavdelinger rapporterer om økende mengde avvik knyttet til trusler og vold, og stadig oftere må politi og vektere inn i sykehusavdelingene (rapporterte avvik for Oslo universitetssykehus, personlig meddelelse).

I sommer ble tre ansatte på en psykiatrisk avdeling i Danmark knivstukket av en pasient, og den kvinnelige psykiateren døde av skadene. Berlingske skrev: «En 41-årig mand, der havde overlæge Mariann Stenberg som behandler, har i et grundlovsforhør erkendt drabet. Han var stærkt utilfreds med hende og havde til hensigt at slå hende ihjel, har han forklaret» (1).

I Sverige ble psykiateren Ing-Marie Wieselgren i 2022 drept under Almedalsveckan, (tilsvarende den norske Arendalsuka). Etterforskningen indikerte at drapet ikke var knyttet til en spesiell pasient som hun hadde behandlet, men at det var motivert av at hun var psykiater med et overordnet ansvar for psykiatrifeltet i Sverige (2). Sveriges läkarförbund skrev i sin rapport fra 2022 at «hot och våld i psykiatrien er ett stort problem i Sverige och vanligare i psykiatrien än inom övriga medicinska discipliner» (3).

Samfunnsdebatten om bruk av tvang og medisiner til alvorlig psykisk syke har pågått i flere år. De fleste med psykoselidelse skader aldri noen andre, og økt bruk av tvang og medisiner alene er ingen akseptabel løsning. Men av og til er

det et helt nødvendige hjelpemiddel, for eksempel hvis en person på grunn av forfølgelsesforestillinger går til motangrep på en imaginær fiende. I særlige tilfeller vil tvangsinnleggelse være nødvendig for å avverge voldelige episoder.

Gode lokalsamfunn, god helse- og omsorgstjeneste på kommunalt nivå samt kvalifisert og tilstrekkelig personale i all ledd av helsetjenesten er faktorer som er vist å redusere utagering og vold (4). Ressursene vil imidlertid alltid være begrenset. Klinisk og forskningsbasert kunnskap kan hjelpe oss å prioritere hvor vi skal konsentrere innsatsen, men vi vil aldri kunne forutsi alle menneskelige handlinger. En erfaren svensk rettspsykiater skrev i Läkartidningen etter drapet i Danmark: «Satsa hellre på bättre behandling än på högre murar» (5). Vi kjenner ikke den endelige løsningen på utfordringen.

«Det er ikke akseptabelt at helsepersonell som arbeider for å hjelpe syke mennesker, daglig lever med verbale trusler, trakassering og ukvemsord»

Det er krevende å løfte denne problematikken uten å stigmatisere pasientene i samfunnet generelt og å skremme kolleger fra å arbeide i psykisk helsevern. Det er likevel på høy tid at det rettes søkelys mot problematikken. Det er ikke akseptabelt at helsepersonell som arbeider for å hjelpe syke mennesker, daglig lever med verbale trusler, trakassering og ukvemsord. Vi som jobber i psykisk helsevern, har en reell og betydelig risiko for å bli skadet og, i ytterste konsekvens, drept på jobb. I økende grad har vi fått en hverdag der vi bokstavelig talt er livredde.

I Danmark har man konsentrert seg om *avstigmatisering*, slik at ikke voldshendelser og drap skal farge den allmenne oppfatningen av mennesker med psykisk lidelse. Det er en risiko for at de sjeldne voldelige handlingene begått av en liten gruppe personer i psykose, kan påvirke befolkningens oppfatning av psykisk sykdom. Alle aktører på feltet må være oppmerksomme på dette og arbeide for at befolkningen skal forstå at langt de fleste som har psykiske lidelser, ikke er farlige. Videre er bedre behandling, lettere tilgang til behandling og grundigere oppfølging av pasienter med psykiske lidelser et satsningsområde. Sist, men ikke minst, må man arbeide for bedre sikkerhet for helsepersonell i psykisk helsevern, blant annet ved å fremskaffe flere og bedre data som belyser forekomsten av vold, herunder vold hvor våpen har vært involvert.

Trusler om vold blir ivaretatt på en helt annen måte for politikere og politifolk enn for helsepersonell (6, 7). I straffeloven er det ekstra skjerpene å trakassere eller skade politifolk, og slike hendelser anmeldes alltid. Når tilsvarende rammer helsepersonell i tjeneste, er det dessverre oftest tradisjon for at man sjelden anmelder, «for det er jo utført av mennesker som er syke» (8). Paradoksalt nok kan dette medføre et hardere klima i psykiatrien, også overfor pasientene. Hvis behandlere er redde, til og med livredde, kan det påvirke hvordan vi opptrer overfor pasientene. Hvis vi skal ha en bærekraftig psykiatri i fremtiden, må problemene tas på alvor. Det vil også gagne pasientene.

REFERENCES

1. Berlingske. Ansatte i psykiatri tav i et minut til ære for dræbt kollega. <https://www.berlingske.dk/samfund/ansatte-i-psykiatri-tav-i-et-minut-til-aere-for-draebt-kollega> Lest 14.9.2023.
2. Jakbo R. Stor sorg innen psykiatrin: »Om han velat prata hade hon lyssnat«. Läkartidningen 8.7.2022. <https://lakartidningen.se/aktuellt/nyheter/2022/07/stor-sorg-inom-psykiatrin-om-han-velat-prata-hade-hon-lyssnat/> Lest 14.9.2023.
3. Sveriges låakarförbund. Ny rapport: Hot och våld i vården. <https://slf.se/nyheter/hot-och-vald-i-varden/> Lest 14.9.2023.
4. Andersen K, Nielsen B. Coercion in psychiatry: the importance of extramural factors. Nord J Psychiatry 2016; 70: 606–10. [PubMed] [CrossRef]
5. Ström M. Psykiater: »Satsa hellre på bättre behandling än på högre murar«. Läkartidningen 27.7.2023. <https://lakartidningen.se/aktuellt/nyheter/2023/07/rattspyskiater-peter-andine-om-danmark-dadet-satsa-hellre-pa-battre-behandlingsmetoder-an-hogre-murar/> Lest 14.9.2023.
6. Kommunal- og distriktsdepartementet. Hva gjør jeg hvis jeg opplever noe? <https://www.hatogtrusler.no/handtering/> Lest 14.9.2023.
7. Avisen Danmark. OVERBLIK: Drab på ansatte i psykiatrien. <https://avisendanmark.dk/danmark/overblik-drab-i-psykiatrien> Lest 14.9.2023.
8. Helse-Vest. Topp 5 risiko – Vold og trusler mot medarbeidere. <https://www.helse-vest.no/49d3f4/contentassets/cof843cc09664f7889a3b2coc2a1d541/rapport-vald-og-truslar-mot-medarbeidarar.pdf> Lest 14.9.2023.

Publisert: 28. september 2023. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.23.0572
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 16. februar 2026.